

Briefing:

Lov om trivsel for fremtidige generationer

Præliminær udgave, September 2024

Denne briefing er udarbejdet af:

Pernille Larsen, Analytiker, Tænketanken WELA
Michael Birkjær, Analysechef, Tænketanken WELA
Mads Falkenfleth, Direktør, Tænketanken WELA

September 2024

Grafisk opsætning:

Helga Askehave

Kontakt

Hvis du vil vide mere om *trivsel for fremtidige generationer* og WELAs arbejde med dagsordenen, er du velkommen til at kontakte:

Michael Birkjær,
Analysechef, Tænketanken WELA
på mb@wellbeingeconomylab.com

Følg med i Tænketanken WELA's arbejde på
www.wellbeingeconomylab.com

Indhold

"Danmark har en enestående mulighed" Kommentar fra Sophie Howe, verdens første kommissær for fremtidige generationer (Wales)	4
Danmark halter efter Trivsel for både nulevende og fremtidige er en høj prioritet internationalt	6
Inspiration fra andre lande Sådan institutionaliseres hensyn til trivsel for nulevende og fremtidige generationer	8
Perspektiver i en dansk lovgivning Potentialer og risici ved en dansk lov om trivsel for fremtidige generationer	11
Den walisiske case <i>"The Well-being of Future Generations Act"</i>	12
Litteraturliste	15

” Danmark har en enestående mulighed for at sikre fremtidige generationers trivsel

Danmark har, med sin stærke tradition for velfærd og ansvarlighed, mulighed for skabe et trygt og bæredygtigt samfund, hvor fremtidige generationer ikke blot vil kunne overleve, men også trives.

Med en dansk lov om trivsel for fremtidige generationer, vil I kunne være med til at sikre, at børn og unge samt dem, der endnu ikke er født, ikke skal bøde for konsekvenserne af utilstrækkelig handling. Det skylder vi dem. Men det kræver, at vi systematisk tænker langsigtet og tager ansvar i spørgsmål om klimaforandringer, miljø, social ulighed og trivsel. En sådan lov vil være et afgørende skridt mod at indfri dette ansvar.

I Wales har vi med vores lov fra 2015, 'The Well-Being of Future Generations Act', givet politikere og institutioner et konkret værktøj til at tænke langsigtet og vurdere, hvordan aktuelle beslutninger påvirker både nulevende og fremtidige generationer. Danmark har nu en enestående mulighed for at sikre fremtidige generationers trivsel ved at tage denne tilgang til sig og tilpasse den til danske forhold.

Sophie Howe,
Verdens første kommissær
for fremtidige generationer
(Wales, 2016–2023)

88%

af befolkningen i Danmark er
bekymrede for naturens tilstand i
dag samt den tilstand, vi efterlader
naturen i, for fremtidige generationer.

Danmark halter efter

Trivsel for både nulevende og fremtidige generationer er en høj prioritet internationalt

Initiativer i andre lande

Flere regeringer på tværs af kontinenter arbejder aktivt med at sikre både nulevende og fremtidige generationers trivsel.

Nyere forskning slår fast, at fremtidige generationer påvirkes af nutidens handlinger og beslutninger, og vores nuværende måde at leve på har blivende konsekvenser langt ud i fremtiden. Politik der tager hensyn til fremtidige generationers trivsel har dog ikke vundet indpas i Danmark endnu.

Andre landes erfaringer og politikker bygger på en forståelse af, at fremtidige generationers behov skal vægtes lige så højt som de nulevendes, og at en mere bæredygtig fremtid kan opnås ved at handle ud fra det simple princip.

Andre regeringers tiltag vedrører blandt andet etablering af:

- 1) **Indikatorer** for trivsel i flere dimensioner;
- 2) **Målsætninger for trivslen** for både nulevende og fremtidige generationer;
- 3) **Fremtidskommissærer** og ombudspersoner der er uafhængige af regeringer, og;
- 4) **Håndhævelse** der sikres gennem lovgivning på området.

Internationalt momentum

Internationale institutioner som FN, EU og OECD prioriterer i tiltagende grad dagsordenen og indfører konkrete politiske tiltag:

- **FN:** På FN's Summit of the Future d. 22.-23. september 2024 tager medlemsstaterne bl.a. stilling til en '*Pagt for Fremtiden*' og '*Deklaration for Fremtidige Generationer*'. Disse tekster konkretiserer vores globale ansvar for fremtidige generationer.
- **EU:** Glenn Micallef fra Malta er udnævnt som EU-kommissær for intergenerational retfærdighed, ungdom, kultur og sport. Hans rolle er blandt andet at bidrage til at sikre, at aktuelle politiske beslutninger ikke underminerer fremtidige generationers livsvilkår.
- **OECD:** OECD har oprettet centret '*WISE*' (*Well-being, Inclusion, Sustainability and Equal Opportunity*), som fremmer trivsel og bæredygtig udvikling. Gennem data og analyser hjælper WISE medlemslandene med at balancere økonomiske, sociale og miljømæssige hensyn i deres beslutninger og udvikler indikatorer for trivsel, som både tager hensyn til nulevende og fremtidige generationer.

63%

af befolkningen i Danmark mener,
at økonomien skal prioritere
trivsel for mennesker og natur
over profit og vækst.

Inspiration fra andre lande

Sådan institutionaliseres hensyn til trivsel for nulevende og fremtidige generationer

To dagsordener er centrale i prioritering af trivsel for både nulevende og fremtidige generationer: 1) Institutionaliseringen af trivselsmål og 2) Institutionaliseringen af hensyn til fremtidige generationer.

I **figur 1** fremgår en analyse af, i hvor høj grad udvalgte lande har institutionaliseret disse to dagsordener. Indplaceringerne i matricen er baseret på følgende operationaliseringer:

Institutionalisering af trivselsmål (lodret akse):

Ifølge OECD anvender over 70% af medlemslandene nationale trivselsindikatorer, som i flere tilfælde bruges til at opstille politiske trivselsmål eller vurdere effekten af politiske tiltag. Der opereres med følgende niveauer:

- 1) **Ingen aktivitet:** Der er ingen systematisk og integreret tilgang.
- 2) **Trivselsindikatorer:** Befolkningens trivsel måles systematisk og integreres i en national indikatorramme. Der anvendes flere indikatorer, som dækker områder som sundhed, livskvalitet, sociale forhold og miljø. I visse tilfælde (fx New Zealand og Wales) er der særligt fokus på fremtidige generationers livsmuligheder.
- 3) **Mål og policy-vejledning:** Trivselsindikatorerne bruges aktivt til at sætte nationale målsætninger, rådgive beslutningstagere og/eller vurdere konsekvenser af politiske forslag.
- 4) **Håndhævelse:** Lovgivning om trivselsindikatorer og -mål er vedtaget, og håndhævelsesmekanismer eller institutioner sikrer, at loven følges af myndigheder på alle niveauer.

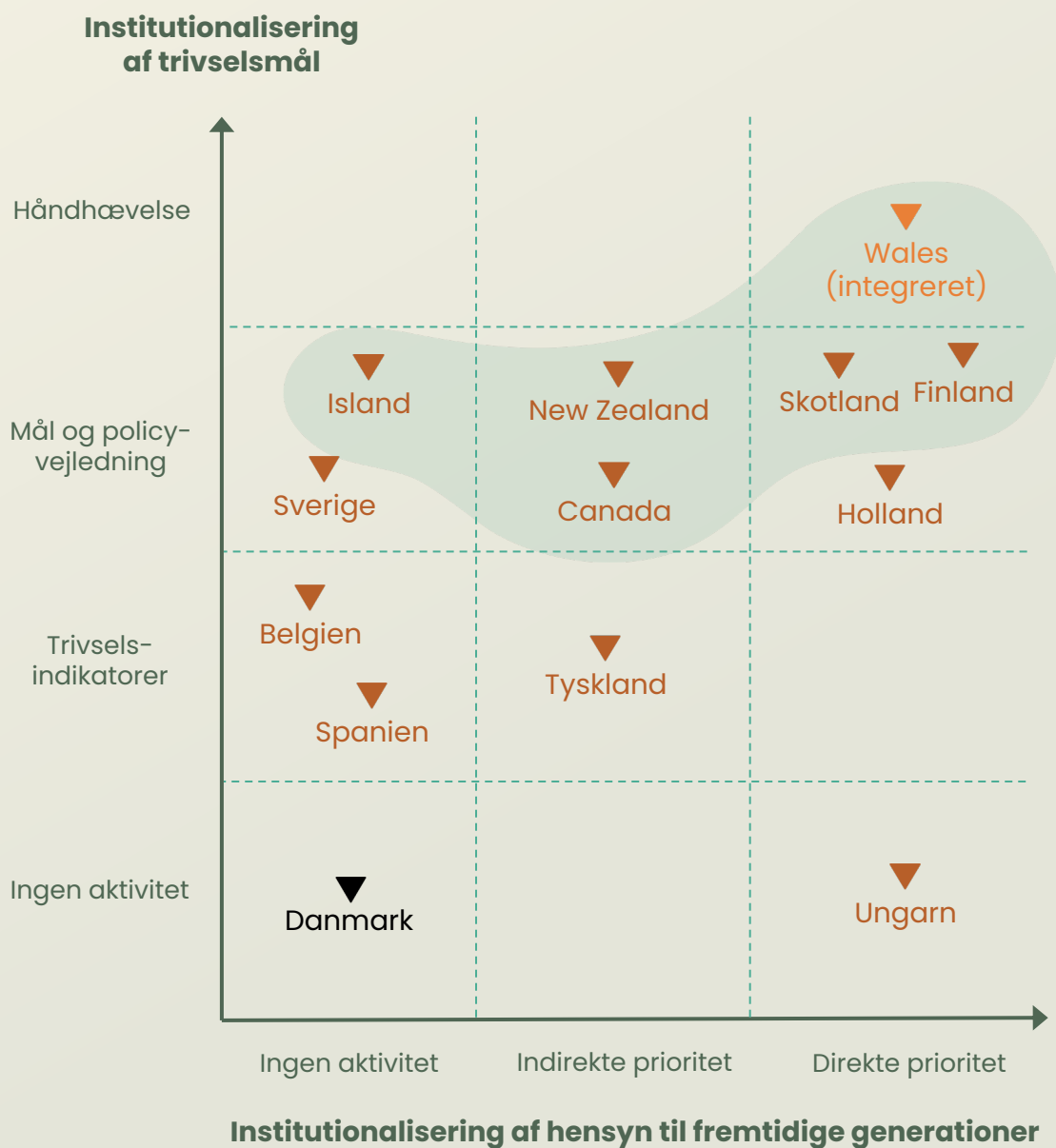
Institutionalisering af hensyn til fremtidige generationer (vandret akse):

Desuden har flere regeringer sikret hensyn til de fremtidige generationer ved etablering af specialiserede institutioner, som rådgiver politikere og myndigheder. Det kan fx være gennem kommissær-roller (*Wales*), komitéer (*Finland* og *Storbritannien*), ombudspersoner (*Ungarn* og *Holland*) og rådgivende organer (*Skotland* og *Singapore*).

- 1) **Ingen aktivitet:** Der er ingen institutioner, som har mandat til at tage direkte eller indirekte hensyn til fremtidige generationer.
- 2) **Indirekte prioritet:** En institution har et generelt ansvar for bæredygtig udvikling, bl.a. med ansvarsområder ift. fremtidige generationer.
- 3) **Direkte prioritet:** En institution har et specifikt ansvar for fremtidige generationer og/eller retfærdighed mellem generationer.

På figuren fremhæves det, at Wales har integreret håndhævelsen af sine nationale trivselsmål med hensyn til fremtidige generationer.

Figur 1: Institutionaliserings af prioriteter for trivsel og fremtidige generationer (udvalgte lande)

Medlemmer af WEGo
(Wellbeing Economy Governments)

Om figuren: Figuren er baseret på egne analyser samt data og indsigter fra: Dirth, E., & Kormann da Silva, N. (2022) og Mahoney, J. (2023). Landenes relative placeringer i de enkelte "krydsfelter" repræsenterer ikke substantielle forskelle i institutionalisering af prioriteringer. Fx kan man ikke konkludere på baggrund af figuren, at New Zealand er nærmere *håndhævelse* end Canada.

75%

af den danske befolkning mener, at det bør være strafbart for ledere af store virksomheder eller højtstående embedsfolk at godkende eller tillade handlinger, som de ved sandsynligvis vil forårsage skade på naturen og klimaet, som er udbredt, langvarig eller ikke kan forbedres.

Perspektiver i en dansk lovgivning

Potentialer og risici ved en dansk lov om trivsel for fremtidige generationer

De eksisterende erfaringer med politikker og institutioner målrettet hensynet til nulevende og fremtidige generationer bør guide en dansk indsats på området. Det er relevant at forholde sig til følgende potentialer og risici:

5 Potentialer

- 1) **Demokratisering** og øget legitimitet i prioriteringen af fremtidige generationers trivsel og bæredygtighed kan opnås, hvis en lov baseres på decentraliserede trivselsindikatorer.
- 2) **Miljøbeskyttelsen** kan styrkes, hvis loven ikke betragtes som en tilføjelse, men som en mulighed for at tænke i nye baner. Ved at skifte fra traditionelle fremskrivninger af ligevægtssystemer til strategisk fremsynethed, åbnes der for nye handlemuligheder og løsninger.
- 3) **Behandling af problemernes årsager** frem for symptomer muliggøres, hvis loven forankres i en institution med mandat og midler til at sikre håndhævelse på tværs af opdelte politikområder.
- 4) **FN's 'Deklaration for Fremtidige Generationer'** bringer global opmærksomhed til dagsordenen, og Danmark har, med sin stærke demokratiske deltagelse, høje velfærd og folkelige støtte til den grønne omstilling, en enestående mulighed for at inspirere verden til at støtte FN's nye deklARATION.
- 5) **EU-kommissæren** med ansvar for intergenerational retfærdighed øger potentialet for, at en ambitiøs dansk lov om trivsel for fremtidige generationer kan inspirere i EU og medlemslandene.

5 Risici

- 1) **Lovgivning:** Kortsigtede interesser kan kompromittere langsigtede hensyn, hvis der ikke udarbejdes politiske trivselsmål, som forankres i en lov, der kan håndhæves af en passende institution.
- 2) **Forankring:** Lovgivningen vil få begrænset effekt, hvis den ikke forankres i en passende institution med mandat til at sikre lovens håndhævelse på tværs af alle myndigheder og politikområder.
- 3) **Finansiering:** Uden tilstrækkelig finansiering til at drive den institution, der får til ansvar at vurdere om loven håndhæves, vil dens transformative potentiale indskrænkes.
- 4) **Stabilitet:** Loven risikerer at blive påvirket af skiftende regerings ambitioner om genvalg, medmindre den designes på en måde, der effektivt modvirker dette fra starten.
- 5) **Spildt potentiale:** Hvis Danmark ikke udnytter det internationale momentum til at videreudvikle den walisiske model, er det uklart, hvornår en ny chance for så banebrydende nytænkning vil opstå.

Den walisiske case:

The Well-being of Future Generations Act

I 2015 indførte den walisiske regering 'The Well-being of Future Generations Act'. Loven bygger på et princip om at opfylde aktuelle behov uden at kompromittere fremtidige generationers livsvilkår.

Loven baserer sig på syv bindende trivselsmål, som forpligter offentlige myndigheder til at tænke mere langsigtet samt inddrage og samarbejde med befolkningen. De syv nationale mål for trivsel er: (1) et velfungerende, (2) sundt, (3) lige, (4) modstandsdygtigt, (5) kulturelt rigt, (6) sammenhængende og (7) globalt ansvarligt Wales.

Loven pålægger ministre at evaluere pt. 50 nationale indikatorer for at måle fremskridt mod de syv nationale mål for trivsel. I henhold til loven skal regeringen desuden fastsætte "nationale milepæle" for at vurdere fremskridt mod de syv mål.

44 offentlige organer er forpligtet til at understøtte målene ved at sætte understøttende trivselsmål samt tage alle rimelige og nødvendige skridt for at opnå dem. For alle kommuner er der oprettet Public Service Boards, som ligeledes skal udarbejde trivselsplaner for hvert lokalområde.

Loven fastlægger 5 arbejdsformer, som offentlige myndigheder skal efterleve. De skal arbejde på måder, der er langsigtede, forebyggende, samarbejdsorienterede, integrerende og inddrager borgerne i beslutningsprocesser. Det er et centralt mål at nedbryde de traditionelle siloer mellem områder.

Med loven er der indsat en kommissær for fremtidige generationer, som skal understøtte alle instanser i at opnå trivselsmålene gennem indsigt, rådgivning, understøttelse samt mulighed for at udtrykke offentlig kritik, hvis det er nødvendigt. Kommissæren udgiver en årlig vurdering af de forbedringer, som offentlige instanser skal udføre for at opnå de syv mål. Anbefalingerne skal som udgangspunkt imødekommes. Imødekommes de ikke, kræver det en offentlig argumentation. Sammen skal kommissæren og rigsrevisoren hjælpe med at sikre, at instanserne holdes ansvarlige for deres indsats i forbindelse med trivselsmålene og bæredygtighedsprincippet.

Loven har gjort det nødvendigt at anvende nye metoder for at efterleve målet om at sikre trivsel for nulevende og fremtidige generationer. To centrale metoder i denne sammenhæng er 'strategisk fremsynethed' og 'multikriterie-analyser'. Strategisk fremsynethed hjælper med at identificere fremtidige tendenser og mulige scenarier, der påvirker langsigtede beslutninger. Multikriterie-analyser balancerer flere hensyn for at sikre, at alle trivselsmål bliver ligeligt behandlet.

Den walisiske case:

Udvalgte effekter og resultater

Bremning af vejnetsudvidelser:

Loven spillede en central rolle i den walisiske regerings beslutning om at stoppe planlægningen af en ny motorvej, som skulle have skåret gennem miljøfølsomme vådområder. I stedet blev stort set alle planlagte udvidelser af vejnettet aflyst over de næste 30 år for at mindske klimaaftryk og tage hensyn til fremtidige generationers trivsel. Denne beslutning er et signifikant skridt mod en mere bæredygtig transportpolitik i Wales, hvor investeringer i offentlig transport og cykelinfrastruktur prioriteres frem for nye veje.

Demokratisk investering i vedvarende energi:

For at leve op til lovens mål, har Wales oprettet en offentligt ejet virksomhed; "Trydan Gwyrdd Cymru" for vedvarende energi, hvorfra profitten føres tilbage til befolkningen. Hvordan denne profit tilbageføres – om den fx skal investeres i klimatilpasning til oversvømmelser eller i mere forebyggende indsatser – besluttet med inddragelse af borgerne. Dette fremmer en demokratisk og inkluderende tilgang til bæredygtig udvikling og understøtter de langsigtede mål i loven.

Folkesundhedsstrategi med fokus på social ulighed:

Loven har bidraget til den nuværende 10-årige nationale folkesundhedsstrategi, som er karakteriseret ved at tænke langsigtet og bredt. Det bevirker større investeringer i mental sundhed, fremme af fysisk aktivitet og i særdeleshed bekæmpelse af social ulighed i sundhed, herunder et stort fokus på fattigdomsbekæmpelse, beskæftigelse og uddannelse.

Nyt pensum i folkeskolen:

Wales har implementeret et nyt nationalt pensum, der fremmer langsigtet tænkning, bæredygtig adfærd og mental sundhed. Pensummet integrerer lovens mål om at sikre trivsel for unge, uddanne unge til at træffe bæredygtige beslutninger og styrke fokus på udfordringer relateret til klima og samfund i undervisningen.

Cirkulær økonomi:

Wales er blevet en af verdens førende nationer inden for affaldshåndtering og genbrug. Inspireret af The Well-being of Future Generations Act har Wales implementeret ambitiøse genbrugs- og affaldsreduktionsmål, og landet genbruger nu omkring 65 % af husholdningsaffaldet, hvilket er en af de højeste rater i Europa. Det skyldes en række initiativer, der har gjort genbrug lettere og mere tilgængeligt for borgerne samt en fokuseret indsats på at minimere affald gennem hele produktionskæden.

31%

af befolkningen i Danmark er enige i, at regeringen gør nok for at tackle klimaforandringer og miljømæssig skade.

Litteraturliste

- Birkjær, M., Gamerding, A., & El-Abd, S. (2021): Towards a Nordic wellbeing economy. Nordic Council of Ministers.
- Creutzig, F., et al. (2022): Demand, services and social aspects of mitigation. In IPCC, 2022: Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA.
- De Vito, L. (2023). Foresight for sustainable development and well-being governance in Wales.
- Dirth, E., Kormann da Silva, N. (2022): Building Our Common Future: The role of the Network of Institutions for Future Generations in safeguarding the future. ZOE Institute for Future-fit Economies: Cologne.
- Dirth, E. (2021) "European approaches to institutions for future generations". In Giving Future Generations a voice. Eds.: Linehan, J.; Lawrence, P. UK: Edward Elgar Publishing limited. Chapter 10.
- Earth for All Survey 2024: G20+ Global Report: attitudes to political and economic transformation (Commissioned by Earth4All and the Global Commons Alliance).
- Frijters, P., & Krekel, C. (2021). A handbook for wellbeing policy-making: History, theory, measurement, implementation, and examples (p. 454). Oxford University Press.
- Global Commons Survey 2024: G20+ Global Report: planetary stewardship. (Commissioned by Earth4All and the Global Commons Alliance).
- Mahoney, J. (2023), "Subjective well-being measurement: Current practice and new frontiers", OECD Papers on Well-being and Inequalities, No. 17, OECD Publishing, Paris.
- OECD (n.d.): Centre on Well-being, Inclusion, Sustainability and Equal Opportunity (WISE). Tilgået d. 14/8, 2024 via: <https://www.oecd.org/en/about/directorates/centre-on-well-being-inclusion-sustainability-and-equal-opportunity.html>.
- OECD (2020) "Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: Fit for All Generations?" OECD Public Governance Reviews.
- Trydan Gwyrdd Cymru (n.d.): Welcome to Trydan Gwyrdd Cymru. Tilgået d. 14/8, 2024 via: <https://www.trydangwyrddcymru.wales>.
- United Nations (2023): Our Common Agenda Policy Brief I: To Think and Act for Future Generations.
- Von der Leyen, Ursula (2024a): Europe's Choice. Political guidelines for the next European Commission 2024-2029.
- Von der Leyen, Ursula (2024b): Statement at the European Parliament Plenary by President Ursula von der Leyen, candidate for a second mandate 2024-2029.
- Welsh Government (2020): Curriculum for Wales: The Journey to 2022. Welsh Government.
- Welsh Government (2021): Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015: Essentials Guide.

Fotos af:

- Forside: Foto af Andreas Rasmussen via Unsplash
- Side 5: Foto af Andreas Rasmussen via Unsplash
- Side 7: Foto af Karl Hörnfeldt via Unsplash
- Side 10: Foto af Maksym Sunytsia via Pexels
- Side 14: Foto af Adrias Olichon via Pexels
- Bagside: Foto af Joe Hudson via Pexels

” Vi skal sikre, at beslutninger, der træffes i dag, ikke skader fremtidige generationer

Ursula von der Leyen,
Formand for EU-Kommissionen

Fra "Europe's Choice. Political guidelines for the next European Commission 2024-2029" og dertilhørende tale ved EU-Parlamentet

For vores unge mennesker er 2030, 2040 og 2050 lige om hjørnet. De ved, at vi er nødt til at forene klimabeskyttelse med en velfungerende økonomi. Og de vil aldrig tilgive os, hvis vi ikke tager udfordringen op. Så det er ikke kun et spørgsmål om konkurrenceevne, men også et spørgsmål om retfærdighed mellem generationer. De unge fortjener det.

(...) Vi skal også sikre, at beslutninger i dag ikke skader fremtidige generationer, og at der er øget solidaritet og engagement mellem mennesker i forskellige aldre. Til at lede dette arbejde, vil jeg udnævne en kommissær hvis ansvarsområde vil inkludere retfærdighed mellem generationer.

Wellbeing Economy Lab